

С. М. Романов, В. Я. Бровченко

Косач Юрій Миколайович

КОСАЧ ЮРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ (псевд. і крипт.: Колодяжинець, Крига Гордій, Андрій Скиба, Вадим Іскра, Я. Косарич, Г. Рославець, А. Згорянич, К. Ю., Ю. К., Ю. Р-ко та ін.; 05(18). 12. 1908, с. Колодяжне Новоград-Волин. пов., нині Ковел. р-ну Волин. обл. – 11. 01. 1990, м. Пассеїк, похов. у м-ку Бавнд Брук, шт. Нью-Джерсі, США) – письменник, драматург, перекладач. Онук [Олени Пчілки](#), племінник [М. Косача](#), [І. Косач-Борисової](#), [О. Косач-Кривинюк](#), *Лесі Українки*. Член літ. групи «Танк» (1929). Закін. Львів. академ. гімназію (1927), від 1928 студіював право у Варшав. університеті, навч. у Париз. університеті. 1927 заснував читальню «Просвіта» у рідному селі. Співпрацював із «Літературно-науковим вістником» (1928–29), календарем «Дніпро» (1930–31), ж. «Назустріч» (1934–36; усі – Львів), «Ми» (Варшава, 1933). Розробив 1928 «План розбудови нац. руху на Волині». Дебютував у серед. 1920-х рр. поезіями у ж. «Молоде життя» (під псевд. Орлине Перо); як прозаїк – оповіданням «Вершник над ланами» («Нові шляхи», 1929, 3 черв.). У лютому 1931 репрес. польс. владою за антидерж. націоналіст. діяльність і приналежність до УВО. Звільн. через 9 місяців із варшав. в'язниці під грош. заставу. Повернувшись на Волинь, 4 лютого 1932 потрапив до луцької тюрми і засудж. 5 листопада того ж року як організатор нелегал. «Культурного товариства» у Ковелі до року ув'язнення. Згодом Люблін. апеляц. суд (Польща) збільшив термін до 4-х р. і позбавив громадян. прав. Не чекаючи арешту, емігрував до Праги; від 1933 мешкав у Парижі.

1938 отримав 1-у премію Товариства укр. письменників і журналістів у Львові за зб. оповідань «Клубок Аріадни», «Тринадцята чота» і «Чарівна Україна» (усі – Львів, 1937). На поч. 2-ї світової війни повернувся до Львова. 1943–44 – ред. г. «Львівські вісті». Відтоді – у нім. концтаборі, згодом у таборах для переміщ. осіб. Після звільнення 1945 заснував Мист.

укр. рух. Від 1949 – у США. Ред. літ. г. «Обрії» та ж. «За синім океаном» (1959–64). Після виходу кн. нарисів «Від феодалізму до неофашизму» (Нью-Йорк, 1962) К. активно друкувався у рад. пресі. 1964, 1973, 1980, 1986 відвідав Україну. Автор зб. новел та оповідань «Чорна пані» (Л., 1931), «Ноктюрн бе-моль» (Аугсбург, 1945), «Лиха доля в Маракайбо» (К., 1976), «Чарівна Україна» («КС», 1998, № 4); істор. повістей «Сонце в Чигирині» (1934), «Чад» (1937; обидві – Львів), «Дивимось в очі смерті» (Париж, 1936); кн. «Володарка Понтиди: Роман мого прапрадіда» (К., 1987); зб. поезій «Черлень» (Л., 1935; 2-а премія Товариства письменників і журналістів у Львові), «Мить із Майстром» (Париж, 1936), «Кубок Ганімеда» (1958), «Золоті ворота» (обидві – Нью-Йорк), «Мангаттанські ночі» (обидві – 1966), «Вибране: Поезії. Публіцистика» (1975), «Літо над Делавером» (1980; усі – Київ); драми «Облога» (Краків; Л., 1943; поставл. 1948 у Львів. театрі ім. Лесі Українки), «Дійство про Юрія-Переможця» (Регенсбург), «Ворог» (Аугсбург; обидва – 1947), «Кортес і Безталанна» («Сучасність», 1998, № 5); оповідання «Запрошення на Цитеру» (Мюнхен, 1946); «Історичні твори» (К., 2010, кн. 1–3). Взаєминам сина гетьмана К. Розумовського та композитора Л. ван Бетговена присвятив повість «Вечір у Розумовського» (Л., 1934; Регенсбург, 1946). У романах «Рубікон Хмельницького» (Краків; Л., 1941) і «День гніву» (Регенсбург, 1948; «Дзвін», 1994, № 4) описав Визв. війну під проводом Б. Хмельницького; «Еней і життя інших» (Новий Ульм, 1947) – осмислення духов. проблем еміграції; у «Сузір'ї Лебеда» (Нью-Йорк, 1983) висвітлив події в Україні перед 1-ю світ. війною. У комедії «Ордер» (1948) висміяв негативні риси тодіш. укр. еміграції.

У поезії переважає барок. стилістика, метричні пошуки, ритмо-мелод. і мовні експерименти; пізня творчість позначена соцреалізмом. Значну частину проз. доробку присвятив худож. роздумам про історію України. Писав нариси, есе, політ. статті, памфлети укр., англ., нім. та польс. мовами. Переклав укр. з франц. мови деякі твори П. Морана, П. Клоделя. 2002 архів К. передано в Україну.

Рекомендована література

1. Околітенко Н. Два обличчя «Дараганівської дівчини» // ЛУ. 1988, 3 листоп.; Пам'яті Юрія Косача // Там само. 1990, 25 січ.;
2. Горак Р. В пошуках духовного хліба // Дзвін. 1990. № 1;
3. Юсип Д. «...І час каміння збирати» // Там само. 1994. № 7;
4. Агеєва В. Юрій Косач // Січ. 1995. Ч. 1;
5. Крушельницька Л. Автор «Чарівної України» у моїх спогадах // КС. 1998. № 4;
6. Кравчук А. Родина Косачів у документальних джерелах обласного архіву // Наук. вісн. Волин. університету. 1998. № 7;
7. Левчанівська І. Мої зустрічі з рідними Лесі Українки // Левчанівська І. Далеке і близьке: Нариси, ст. Лц., 2000;

8. Семенко С. В. Від альманаху «Арка» до журналу «За синім океаном»: метаморфози Ю. Косача-публіциста // Укр. періодика: Історія і сучасність. Л., 2008. Вип. 10;
9. Романов С. Юрій Косач // ЛУ. 2012, 12 квіт.

Бібліографічний опис:

Косач Юрій Миколайович / С. М. Романов, В. Я. Бровченко// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-5498>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).